

ban is hamisak, mert a pusztá érzékelést veszik alapul, már pedig érzékszervünk csak az azokról minden lény, amelynek a mientől különböző érzékszerve van, más-képp látja, másképp érzékeli a világot, mint

Skarván Béla dr.

mi, például a rák. Melyik az igaz? És így a következtetés, amelyet ezekre az érzékszervi tapasztalatokra építünk, — nélkülözvén a reális alapot, — tévedésszámba megy.

SCHMITT JENŐ DR. KRITIKAI LEVELE
SKARVÁN BÉLA DR.-HOZ

Berlin-Schmargendorf, 1904 XII. 7.

Kedves barátom!

Tolsztoj álláspontját helytelennek és szerencsétlennek tartom. Kirohanása a tudomány szatöbbodás és a természetkutatók filozófiai hipotézisgyártása ellen jogos. Jogos a filozófiáról szóló kritikája is általánosságban, amennyiben annak tudományos jellegére vonatkozik és egyes filozófusok alaptörvénye ellen irányul, mindamellett, hogy egyáltalán nem méltányolja a filozófiai történelmi hivatását, amely nem egyéb, mint egy tájékozódási szellemi tudományok az előkészítés és csak az árnyoldalát emeli ki. József a hazug történelmiírás elleni kirohanása is, amely politikai célok szolgálatában, haszontalan és sokszor demoralizáló hatású dolgokat emel ki és hangsúlyoz és lényeges, fontos dolgokat elhallgat. Pompás, amikor a teljesen haszontalan, de arrogáns formalizmusát ostromozza a „művelt emberek” úgynevezett „tudományos képzettségének”. Egyébként mindabban, amit Tolsztoj mond, sok a dilettantizmus. sok tekintetben pedig egyenesen hamis az álláspontja.

Hamis Tolsztoj álláspontja, amikor szemrehányást tesz a természettudomány embereinek, mintha azok abban a véleményben volnának, hogy a világ olyan, mint azt nekünk érzékszervünk mutatja. Ez egyes részletekre vonatkozólag éppúgy nem állja meg a helyét, mint ahogy nem állja meg a természet általános alapjaira vonatkozó tudományos fel-fogásra sem. Így például nem hiszi egy ter-

A táncoló nő

A háború utáni években egész táncörület lepte el a világot; nem volt hotel, kávéház, ahol a jazz hangjára ifja, örege ne táncolt volna. Ha ugyan a táncol az utóbbi években veszített is valamit erősségéből, ma is minden társasösszejövetelen, ha másképp nem, a rádió vagy gramofon hangjára táncolnak s minden jó hotel ötórai teáin még az őszhajú bácsik és néni is Terpsichore követői.

A társasági nő estélyre, bála természetesen csak estélyruhában mehet, a kivágtott ruha pedig bizonyos kozmetikai kötelezettséget ró a síkkes nőre. A fedetlen kar, a mély dekoltázs minden tekintetben megkívánja, hogy a nő törődjön magával s a szabadon hagyott test egyes kozmetikai hibáit eltüntesse.

A legnagyobb gond eddig a kar és hónalj haj-pihének eltüntetése volt. De a Dr. Morisson illatos szőrtelenítő depilator-krém egyszerű használata a kellemetlenségtől hölgyeinket megszabadította, mert fájdalom nélkül gyors és tökéletes munkát végez.

A nyak és váll ápolása, fehérítő púdere és krémek révén ma már szintén nem probléma, fontos, hogy üde, friss testbőrt mutasson a dekoltázs, s ezt a párisi nők a Pilavin-fényő-fürdővel érik el. Mert hiába használják a kozmetikát, a nem üde bőrt hamar észreveszni. Fiatal és üde bőrt csak természetes módon, puhított Pilavin-fürdővel érhetünk el. A mai esztétikai kíválmak nagyobbak, mint régebben voltak s az életben csak az olyan nő érvényesül, aki a természet adományát a lehetőség határára belüli fokozni tudja.

Dr. S. J.

VERSEK

Irta: Marschalkó Lia

EGY FÉRFIHEZ...

Kár a váteszek kardforgató hevével varangyszínű kövek közt
Az eszme tornyába igyekezned: ahhoz, hogy nefelejeset kapj
A nőtől, elég a tavasz karavánján egy pisztrángos tó
Melléti domboldalon leckét venni májusi gesztenyefáktól!
Idefigyelj szándékaid sarábam fulladozó barátom, aki
Tearózsát tűzre szuronyodra, szellemed csecsemői kedvéért
Angyalok könnyeiben fürdő asszonyt akarsz megejteni:
A nő terveid röptét eltemető, konok, romok iveri alatt szerető,
Nehezen behegedő seb lehet a melleden, de erő soha! s ha te,
Fekete földünk remeke, talán a peripétum möble szegeit
Kutató rab vagy, eregy keresztelovagnak... Én, aki ismerem
A szerelem gyümölcsét és bőségeit a fénynek, kolostori éjnek
Talányai közé vetném magam, ha Isten rámkagyt volna férfi arcát!

VÁLTOZÁSOK

Tegnap megöltem lány frázisok galambjait, vettem helyettük
Sasokat s ma már felhőben fürdő vadmadár a szó, sziklák
Gondolataimnak! Mindaz, ami roncsa telt: szelid sírám, rim,
Lán és holddal csatázó romantikám békében hagyta, nekik
Epedő tűz kell s én: a homály, próza vaskarmából a költő
Dalt szülő sugarát többé ki nem szakítom! Az halt meg
Bennem, ami délceggé teszi a bolondot: fantáziám, idegeimet
Epébe mártom, kagylók gyöngyrejtélye kínosan érint, ha
Fecskek csivognak, azt hiszem, rekedt gázló rikoltos s
Mikor álomban halk színek amóramacska ugrik ölembé,
Foltos hiénát látok, vágyaimnak célzó metszőfogakkal!
Jaj, ifjúság, mohó lidérc a lelken, szerelem, te belladonna várna.
És szívem, szederjes kehely, mit tölelek vadorzott szellemem:
Tegnap felsikoltott és megfagyott a tiszta szándék embriója bennem!

mészettudós sem, noha a látszat azt mutatja, hogy a Nap forog a Föld körül. Amit a modern természettudomány az érzéki világ (fizikai világ) alapjának tekint — a végtelenül finom rezgéseket, molekulákat, atomokat, — ezek egyáltalán nincsenek számukra, mint egyszerű érzéki tapasztalati elemek adva. Tolsztoj a tüneményeket véletlen, kaotikusan határtalan és határozatlan láncolatnak tartja; teljesen ignorálja a törvényszerűségeket, a fogalmilag meghatározottakat és a fejlődés folyamát. Ugy látszik, hogy Schiller szavainak az értelmét nem fogta föl világosan:

„De csöndes kamrájában fontos
Elméleten gondolkodik a böles...
Örök törvényeket keres
A véletlen döbbenetes csodáiban,
A tünemények iramlása közt
Fürkész a nyugvó pont után...”

Teljesen megokolatlan Tolsztoj gyűlölete az elméletekkel, az elméleti tudományokkal szemben és tarthatatlan az az álláspontja, hogy csak a gyakorlati életszabályok illethetők a tudomány nevével. Nem veszi észre, hogy ezzel a legteljesebb ellentmondásba jut önmagával: mert így elveti egy elméleti világnézet kialakításának még a lehetőségét is, különösen egy tudományos világnézetét, mikor másrészt az az álláspontja, hogy a morálnak világnézeti alapra kell felépülnie, mert cselekvéseinket lényegileg a megismert dolgokkal kapcsolatos értéktételeink irányítják. Amiből világosan következik, hogy az ember mivoltának elméleti megvilágítása az egyetlen út és mód arra, hogy az embereket erkölcsileg megnevelhessük. Nem szemrehányásokkal említem meg, hanem mint tényre mutatok rá, hogy Tolsztoj világnézetének alaptételei félig teológiai, félig fogalmi — kritikai észbeli — elemekből tevődnek össze s ezért tudományos szempontból a határozatlanság, a ködösség bélyegét hordják magukon. Így például teljesen ködös és határozatlan nála az „isten”-nek és a „szellemi”-nek a fogalma. Ha e két fogalmat az „ész”-szel, a „szeretet”-tel, vagy a „logikai-matematikai tudat”-tal akarná esetleg helyettesíteni, úgy meg kell jegyezni, hogy ez nem olyan egyszerűen magától értetődő dolog: mert ez ismét az önismeret problémája. Az igaz, hogy az emberek nagy tömegének egyszerű, mindenki által könnyen érthető formában kell kifejezteni egy általános világnézet alapvonalait. Mindennek ellenére mégis csak a részletekutatás a szellemi tudomány egyetlen útja, amely bennünket az alapszemlélet mindegyre fokozódó világosságához vezet. Amidőn Tolsztoj az Istenről vagy a szellemről szól, az egyszerű emberek tudatvilágában egyáltalán nem alakul ki semmiféle tiszta értelmi szemlélet, hanem valami hagyományos teológiai képzet lép föl a tudatukban, ami meghagyja őket lelki fejlődésfokuk régi állapotában. Hogy milyen jogos a modern ember vágya egy tudományos világnézet kialakítására, arról éppen nemrégiben írtam egy füzetet, amit még ma megküldetek önnek.

Szívből üdvözl

E. H. Schmitt.

TOLSZTOJ ÜZENETE MAKOVICZKY
JUSÁN UTJÁN SKARVÁN BÉLÁNAK.

Leo Nikolajevics arra kért, hogy Schmitt dr. ellenvetéseire vonatkozólag a következőket közöljem veled:

Bíráló rendszerint elfelejtik, vagy észre sem veszik, hogy az ő alaptétele a tudomány

értékének kérdésében az, hogy a mai tudomány az észszerű tudás alapkövetelményeinek nem felel meg. Ő egyáltalán nem állítja, hogy kémia vagy fizika ne volna semmi szükség; de mielőtt ennek szükségességét elismernék, először azt a kérdést kell tisztázni, hogy nincs-e más, hasonlíthatatlanul fontosabb tudásra szükségünk? Amikor az ember nem tudja, hogy miként éljen, miként kell viselkedni embertársaival szemben, sőt nemhogy nem tudja, de ezt a tudást még csak megszerezni sem törekszik, ellenkezőleg: az úgynevezett jogtudományával arra az álláspontra helyezkedik, hogy életét mások elnyomására építi föl, hadba száll, háboruszkodik, Leo Nikolajevicsnek az az álláspontja, hogy ilyen körülmények között úgy a felső matematika, mint a biológia és asztrológia teljesen haszontalan dolog; a fizika és kémia meg nemcsak haszontalan, de egyenesen káros, mivel egyik eszköze a mai természetellenes állapotok fenntartásának.

Jaszna-Poljana, 1909 dec. 5 (18).

Ölöl Dusan.

TOLSZTOJ ELSŐ LEVELE SKARVÁN-
HOZ.

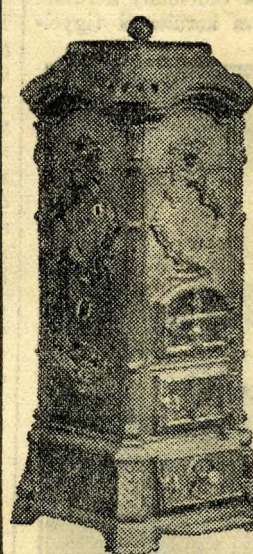
Azonkívül, amit Dusan Petrovics önnel az én nevében közölt, szükségesnek tartom még a következőket is elmondani:

Schmitt ellenvetései engem nagyon emlékeztetnek a papok ellenvetéseire, amelyeket felekezeti álláspontjukról szoktak velem szemben felhozni. Hozzájuk hasonlóan cselekszik ő is: nem veszi szemügyre az én tagadásom alapjait s egyes dolgokat ragad meg, amelyek függetlenül az egész kérdés lényegétől, az ő szemében megtámadhatóknak látszanak.

Hamisnak és károsnak tartom a mai tudományt két szempontból, először: mert nem felel meg az igazi tudomány alapkövetelményeinek, másodszor: mert sem elterjedése a társadalomban, sem kidolgozottságának foka nem olyan, hogy hasznára lenne a népek összességének; ma csak egy kis csoportnak a birtokában van az egész, amelynek meg van rá a módja, hogy tudományos kiképzés-

Krén-féle új

»Prometheus« két- aknás töltő- kályha

mindenfajta
szénrel fűthető

Krén J.
kályhagyár

Székesfehérvár
Telefon 488

1929-es minta

hez jusson. Ennek a teljesen szabálytalan megosztódásnak és jelentőségével semmiféle arányban nem álló megmunkálási fokának az az oka, hogy társadalmunk teljesen erkölcsötlen alapokon nyugszik s tagjai két csoportra oszlanak: tétlen jólétben élők és fizikai munkától kimerültekre és meggyötörtökre, akik viszont nyomorognak. Társadalmi életünk mai berendezkedésének egyenes következménye a tudomány mai állása és formája, amikor hamis irányban és káros módon alkalmazzák. Az én értéktételemnél ez az alapja és ez az oka annak, hogy miért tagadom teljes mértékben mindannak az értékét, amit ma „tudomány”-nak neveznek. Aki fejtegetéseimet bírálja, s álláspontom helyességét tagadja, annak mindenekelőtt azt kell bebizonyítania, hogy alaptételeim nem helyes, nem igaz. És éppen ez az, amit bírálóim nem tesznek, még az oly okos ember is, mint Schmitt Jenő, aki — sajna — szintén tudós. Tehát az álláspontja érthető! Mintahogy nagyon nehéz egy papnak, egy püspöknek, egy szuperintendensnek kidobni lelkéből mindazt, amit oly sok esztendőn át magába szedett a szemináriumokban, épp úgy nagyon nehezen megy — jóformán lehetetlen is, — hogy egy tanár, akadémikus, általában egy tudós, vagy író egyetértően velem, amikor életének legszebb éveit ezeknek az úgynevezett „tudományok”-nak a megszerzésére fordította s amelyekre úgy tekint, mintha a legszentebb igazságok volnának. Hogy helyezkedjék az ilyen ember egyszerre arra az álláspontra, hogy az ő legszentebb kincse — haszontalan szemét, céltalan okoskodások terméke, egy kevés számú dologtalan ember időtöltése.

Jaszna-Poljana, 1909 dec. 6. (19).

Szeretettel

Leo Tolsztoj.

TOLSZTOJ MÁSODIK LEVELE SKAR-
VÁNHOZ.

Melyik írásomra alapítja Schmitt azt az állítását, hogy a vallás igazságairól szóló fejtegetéseim képek fátyolába burkoltak vagy fogalmi ködök? Idemlékeltve küldök önnek egy részt az egyik munkámból, amely vallási problémát tárgyal. (Tolsztoj „Mindennapra” című művének „július 9”-ikére szóló részét

A JAPÁN KÁVÉHÁZ

A BUDAPESTI KÖZÖNSÉG KED-
VENC TALÁLKOZÓHELYE
IRÓK, FESTŐK, SZINÉSZEK,
MŰVÉSEK TÖRZSKÁVÉHAZA

SZÍNHÁZ UTÁN
POMPÁS VACSORA

EGÉSZ ÉJJEL NYITVA

TULAJDONOS:

KRASZNER MENYHÉRI
A MARGITSZIGETI SZÁLLODÁK VOLT IGAZGATÓJA

TELEFON:

Automata 221-58, Lipót 976-20

POLGÁRI ÁRAK!